

MEMO

Onderwerp:
Beantwoording zienswijze 13c Rijntakken

's-Hertogenbosch,
29 januari 2015

Projectnummer:
B02024.000024.0550

Van:
Gijs Kos

Opgesteld door:
Arjen Goutbeek
Gijs Kos

DIVISIE WATER & MILIEU

Afdeling:
Divisie Water & Milieu 's-Hertogenbosch

Ons kenmerk:
:

Aan:
Garnt Swinkels

Kopieën aan:
Sander Jonker

Inleiding

TenneT TSO B.V. (verder: TenneT) en het Duitse Amprion GmbH (verder: Amprion) hebben het initiatief genomen een nieuwe 380 kilovolt (kV) hoogspanningsverbinding tussen Nederland en Duitsland te realiseren. Het tracé van het Nederlandse deel van de nieuwe verbinding en de uitbreiding van het hoogspanningsstation worden vastgelegd in een inpassingsplan (IP). De essentiële milieu-informatie, die nodig is voor het inpassingsplan (vast te stellen door de ministeries van Economische Zaken (EZ) en Infrastructuur en Milieu (I&M)), wordt in beeld gebracht in een milieueffectrapport (MER).

In het Achtergrondrapport Natuur (ARCADIS, 2014) zijn de alternatieven die in het MER behandeld worden beoordeeld op effecten op natuurwaarden. Specifiek is getoetst op de wettelijke en juridische normen van natuurwetgeving en beleid (onder andere de Natuurbeschermingswet). In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is een effectbeoordeling uitgevoerd om te bepalen of en zo ja welke (negatieve) effecten optreden op de instandhoudingsdoelen van omliggende Natura 2000-gebieden. Getoetst is aan de doelen van de Natura 2000-gebieden:

- Gelderse Poort (NL),
- Uiterwaarden IJssel (NL),
- Unterer Niederrhein (D),
- Hetter-Millingerbrusch (D).

Andere gebieden liggen op dusdanige afstand van het zoekgebied dat meer dan een incidentele relatie niet wordt verwacht en daarmee zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen ook uitgesloten.

Begin 2015 is TenneT bezig met de beantwoording van de zienswijze van het IP en bijbehorende stukken. Eén van de zienswijzen is *“Gelet op de rechtszekerheid had aan het aanwijzingsbesluit Rijntakken en de daarin vastgelegde instandhoudingsdoelen getoetst moeten worden. Dat de toetsing aan de ontwerp-aanwijzingsbesluiten Gelderse Poort en Uiterwaarden IJssel een worst-case-toetsing betreft, wordt niet*

onderbouwd met een vergelijking van de instandhoudingsdoelen.” Onderliggende informatie vormt het antwoord op deze zienswijze.

Achtergrond

In april 2014 zijn de Natura 2000-gebieden Uiterwaarden IJssel, Gelderse Poort, Uiterwaarden Waal en Uiterwaarden Neder-Rijn samengevoegd tot één Natura 2000-gebied Rijntakken. Deze wijziging heeft plaatsgevonden tijdens het opstellen van de rapporten in het kader van natuurwetgeving. In de effectbeoordeling in het Achtergronddocument Natuur is nog uitgegaan van de doelen van de vier voornoemde Natura 2000-gebieden en niet van de doelen van het inmiddels definitief aangewezen Natura 2000-gebied Rijntakken. Beoordeeld dient dan ook nog wat de effecten zijn op de doelen van dit Natura 2000-gebied. De nieuwe informatie wordt hieronder beschreven en beoordeeld. De Natura 2000-gebieden in Duitsland zijn niet gewijzigd, deze worden dan ook niet verder uitgewerkt of toegelicht.

Voor de volledige effectbepaling en meer achtergrondinformatie over effecten verwijzen wij naar het Achtergronddocument Natuur. In onderstaande tekst wordt alleen ingegaan op de consequenties van de definitieve aanwijzing van Natura 2000-gebied Rijntakken door een aangepaste beoordeling uitgevoerd. De belangrijkste wijziging is het aanpassen van het instandhoudingsdoel (de populatie) van het Natura 2000-gebied. Door het samenvoegen van de Natura 2000-gebieden zijn de instandhoudingsdoelen omhoog gegaan voor alle soorten en zijn nieuwe soorten toegevoegd.

Uit de soortselectiemethode uit het Achtergronddocument Natuur volgt dat het project leidt tot een verandering van het aantal voor vijf soorten: kolgans, grauwe gans, smient, toendrarietgans en brandgans. Van de overige soorten zijn bij de tellingen geen of dusdanig weinig individuen aangetroffen dat effecten op voorhand uitgesloten kunnen worden. Als gevolg van het samenvoegen van Natura 2000-gebieden verandert het effect niet. Dit blijft gelijk. In Tabel 1 zijn de instandhoudingsdoelen gegeven van zowel de voormalige Natura 2000-gebieden Gelderse Poort en Uiterwaarden IJssel als het nieuwe Natura 2000-gebied Rijntakken voor de voor de effectbeoordeling relevante vogels. Omdat bij de tellingen ook rekening is gehouden met de aangewezen soorten van de Duitse Natura 2000-gebieden zijn ook de vogelsoorten geteld die niet aangewezen waren voor de Gelderse Poort of de Uiterwaarden IJssel. Op bergeend na zijn deze soorten ook aangewezen voor Rijntakken, waardoor de tellingen volledig bruikbaar zijn voor de effectbeoordeling voor de Rijntakken.

Tabel 1: Kwalificerende broedvogels per Natura 2000-gebied. - = niet-kwalificerend.

Gekwalificeerde soort	Doelaantal Rijntakken	Doelaantal Gelderse Poort	Doelaantal Uiterwaarden IJssel
Kolgans	183.000	10.600	8.300
Grauwe gans	22.000	2.500	2.600
Rietgans(toendra)	2.800	-	-
Brandgans	5.200	-	-
Smient	17.900	2.600	8.300

Voor de bergeend geldt dat deze is toegevoegd en dat het doel voor het hele Natura 2000-gebied Rijntakken 120 exemplaren is. Voor deze soort is geen specifieke informatie aanwezig voor de Gelderse Poort of überhaupt voor de Rijntakken. In het tellingenrapport waarin de telgegevens zijn beschreven die gebruikt zijn voor de effectbeoordeling staat over de getelde soorten het volgende: *“Tijdens de tellingen zijn consequent alle groepen grotere vogelsoorten geteld en ingetekend op kaart. Grotere vogels hebben een groter aanvaringsrisico, omdat ze minder wendbaar zijn dan kleinere vogels. De ondergrens qua grootte van de vogelsoorten is gelegd bij de duiven en kraaiachtigen. Kleinere soorten zoals spreeuwen zijn niet geteld, maar wel alle watervogels, zoals zwanen, ganzen, eenden, steltlopers en meeuwen”*¹. Op basis van deze selectie valt bergeend onder de getelde soorten. Bergeend is echter niet genoemd in het rapport, wat betekent dat de soort gedurende de tellingen niet is aangetroffen in het gebied. Hieruit volgt dat het aantal draadslachtoffers verwaarloosbaar klein is. Dit effect is verder niet uitgewerkt.

Aangepaste effectbeoordeling

Voor de effectbeoordeling zijn dezelfde stappen als in het Achtergronddocument Natuur doorlopen:

1. Bepalen mortaliteit
2. Bepalen referentiesituatie (De referentiesituatie is niet gewijzigd: deze stap is in deze beantwoording niet uitgewerkt.)
3. Toetsing effect alternatieven

Stap 1: Bepalen mortaliteit: toetsingsnorm 1% van de natuurlijke sterfte

Bij toetsing aan het Natura 2000-gebied Rijntakken, wijzigt tabel 13 uit het Achtergronddocument Natuur. De aangepaste tabel is hieronder opgenomen, de wijzigingen zijn in rood weergegeven.

Tabel 13 Jaarlijkse mortaliteit van volwassenen voor relevante Natura 2000-soorten, de huidige populaties² en de daaruit volgende toetsingsnorm per soort. Bron mortaliteit: BTO-birdfacts.

Gekwalificeerde soort	Natura 2000-gebied	Huidige populaties / IHD*	Jaarlijkse mortaliteit	Toetsingsnorm** (1% mortaliteit) per N-2000 gebied
Kolgans	Unterer Niederrhein	150.000	0,276 ± 0,072	414
	Rijntakken	183.000		505
Grauwe gans	Unterer Niederrhein	Geen	0,170	Geen
	Rijntakken	22.000		37,4
Rietgans(toendra)	Unterer Niederrhein	10.000	0,230	23
	Rijntakken	2.800		6,4
Brandgans	Unterer Niederrhein	2.500	0,090	2,25
	Rijntakken	5.200		4,7

¹ Boer de V. 2010. Onderzoek aan vogelconcentraties en vogelbewegingen langs het traject van de hoogspanningsleiding Doetinchem-Wesel. SOVON-informatierapport 2010-002. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

² Gegevens Gelderse Poort: gemiddelde voor periode 2008-2010 (website SOVON). Gegevens Unterer Niederrhein: instandhoudingsdoel. Het Maßnahmenkonzept für das EU-Vogelschutzgebiet „Unterer Niederrhein“ DE-4203-401 (Landesamt für Natur, Umwelt und Verbraucherschutz NRW, 2011) geeft ranges van getelde populaties weer. O.b.v. van deze ranges zijn de instandhoudingsdoelen als representatief voor de populatiegrootte beoordeeld.

Gekwalificeerde soort	Natura 2000-gebied	Huidige populaties / IHD*	Jaarlijkse mortaliteit	Toetsingsnorm** (1% mortaliteit) per N-2000 gebied
Smient	Unterer Niederrhein	6.000	0,470	28,2
	Rijntakken	17.900		84

Stap 3. Toetsing effect alternatieven

Voor de effectbeoordeling wanneer de populaties als één populatie gezien worden wijzigt tabel 17 als volgt:

*gemiddeld aantal soort y in zoekgebied * 308 passages * 0,0002 = jaarlijks aantal draadslachtoffers soort zonder draadmarkering³*

Tabel 17 Aantal draadslachtoffers onder kwalificerende soorten met en zonder toepassing draadmarkering met varkenskrullen (DM). Voor het seizoensgemiddelde is het gemiddelde van oost-noord en oost-zuid opgeteld.

Soort	Seizoens-gemiddelde		Toetsingsnorm	Aantal slachtoffers (zonder DM)		Aantal slachtoffers (met DM)	
	west	oost		west	oost	west	oost
Kolgans	300	446	919	18,5	27,5	7,4	11,0
Rietgans	45,8	103	29,4	2,8	6,3	1,1	2,5
Brandgans	0,6	0,8	7	0	0	0	0
Grauwe gans	34,3	52	37,4	2,1	3,2	0,8	1,3
Smient	29,8	29,8	112,2	1,8	1,8	1,6	1,6

De effectbeschrijving per soort, zoals deze beschreven is in het Achtergronddocument Natuur blijft gelijk. Voor de effectbeoordeling is relevant dat het aantal slachtoffers niet gewijzigd is en de toetsingsnorm is verhoogd doordat niet alleen is gekeken naar het doel van de Gelderse Poort maar naar het doel van de hele Rijntakken. Het aantal slachtoffers blijft ver onder de norm liggen, verder dan wanneer gekeken wordt naar alleen de Gelderse Poort. De genoemde waarden in het Achtergronddocument Natuur van alleen de Gelderse poort kan derhalve wel gezien worden als een worst-case benadering. Dit omdat voor het bepalen van het aantal slachtoffers tellingen gebruikt zijn die betrekking hebben op het invloedsgebied van de hoogspanningskabels, wat aanzienlijk meer overeenkomt met het Natura 2000-gebied Gelderse Poort dan de hele Rijntakken. Grote delen van de Rijntakken – en dus de daar aanwezige vogels - vallen buiten de invloedsfeer van het project.

Voor de effectbeoordeling wanneer naar specifiek het Natura 2000-gebied Rijntakken gekeken wordt gezien worden wijzigt tabel 20 als volgt (de waarden van tabel 19 Unterer Niederrhein, wijzigen niet):

³ Voor de aantallen slachtoffers inclusief draadmarkering is voor de ganzen een factor 0,4 toegepast en voor smient een factor 0,91

*gemiddeld aantal soort y in zoekgebied * 308 passages * 0,0002 = jaarlijks aantal draadslachtoffers soort zonder draadmarkering⁴*

Tabel 20 Verwacht aantal slachtoffers Natura 2000-gebied Rijntakken

Vogelsoort	Toetsings-norm	Gem. Aantal aanwezig in studiegebied		Verwacht aantal slachtoffers zonder DM		Verwacht aantal slachtoffers met DM	
		west	oost	west	oost	west	oost
Kolgans	505	166,5	257	10,3	15,8	4,1	6,3
Rietgans ⁵	37,4	45,8	103	2,8	6,3	1,1	2,5
Brandgans ⁵	6,4	0,6	0,8	0	0,1	0	0
Grauwe gans	4,7	34,3	52	3,2	2,1	0,8	1,3
Smient	84	9,0	9,0	0,6	0,6	0,5	0,5

Ook hier geldt wederom dat door de bijstelling van de norm naar boven de effectbeoordeling gelijk blijft zoals al beschreven in het Achtergrond Document natuur. Zelfs bij de gehanteerde worst case benadering.

Conclusie

Effectbeoordeling

Geconcludeerd wordt dat door in de effectbeoordeling niet de Gelderse Poort als te toetsen Natura 2000-gebied te nemen maar het (nieuwe) Natura 2000-gebied Rijntakken (waar de Gelderse Poort onderdeel van is geworden), de uitgevoerde effectanalyse en –beoordeling gestand kan blijven. Doordat de Rijntakken aanzienlijk hogere instandhoudingsdoelen heeft dan alleen het deelgebied Gelderse Poort, worden de mortaliteitsnormen nergens overschreden als gevolg van het project. Sterker de fractie mortaliteit wordt verhoudingsgewijs lager. Omdat nog wel steeds sprake is van een aandeel slachtoffers, blijft sprake van negatieve effecten.

MMA en VKA

De aanpassing heeft eveneens geen gevolgen voor de keuze van het MMA omdat de conclusies niet wijzigen. Dit geldt ook voor de aanpassingen in het VKA door het toepassen van compensatiedraad. Hierbij wordt, wanneer naar alle Natura 2000-gebieden gezamenlijk gekeken wordt, alleen het aantal smientenslachtoffers van 1,8 en 1,6 smient naar 2,3 en 2,1 smient (resp. zonder en met DM) (in Tabel 34 van het Achtergronddocument Natuur)). Dit aantal blijft nog steeds ver onder de 1%-norm. Wanneer alleen naar het Natura 2000-gebied Rijntakken gekeken wordt, wijzigt het aantal smientenslachtoffers van 0,5 (beide situaties) naar 0,8 en 0,7 vogels (resp. zonder en met DM).

⁴ Voor de aantallen slachtoffers inclusief draadmarkering is voor de ganzen een factor 0,4 toegepast en voor smient een factor 0,91.

⁵ Voor de aanwezigheid van deze soort is uitgegaan dat de volledige getelde populatie hoort bij het Natura 2000-gebied Gelderse Poort. Dit is een worst case omdat een deel hoort bij het Natura 2000-gebied Niederer Unterrhein, welk deel is echter niet bekend.

Beantwoording zienswijze

In de zienswijze is aangegeven dat *“Gelet op de rechtszekerheid had aan het aanwijzingsbesluit Rijntakken en de daarin vastgelegde instandhoudingsdoelen getoetst moeten worden. Dat de toetsing aan de ontwerp-aanwijzingsbesluiten Gelderse Poort en Uiterwaarden IJssel een worst-case-toetsing betreft, wordt niet onderbouwd met een vergelijking van de instandhoudingsdoelen”*. In deze memo is de aangepaste beoordeling gemaakt met de nieuwe instandhoudingsdoelstellingen. Hiermee is het eerste deel van de zienswijze beantwoord.

Het aantal draadslachtoffers verandert niet, maar de normen van de toetsing wel, deze worden allemaal naar boven bijgesteld. Daarom is de oude beoordeling te zien als een worst case: de doelen van de deelgebieden liggen per definitie lager dan het grotere Natura 2000-gebied. De normen liggen derhalve ook lager voor de deelgebieden en de kans op overschrijding is ook groter. De oude beoordeling is derhalve te zien als een worst case benadering. Hiermee is het tweede deel van de zienswijze ook beantwoord.

Bijlage 1: Instandhoudingsdoelstellingen

	Rijntakken	Gelderse Poort	Uiterwaarden IJssel
Niet-broedvogels			
A005 - Fuut	570	180	220
A017 - Aalscholver	1.300	320	550
A037 - Kleine Zwaan	100	3	70
A038 - Wilde Zwaan	30	2	30
<i>A039 - Toendrarietgans</i>	<i>2.800</i>		
A041 - Kolgans	183.000	10.600	8.300
A043 - Grauwe Gans	22.000	2.500	2.600
<i>A045 - Brandgans</i>	<i>5.200</i>		
<i>A048 - Bergeend</i>	<i>120</i>		
A050 - Smient	17.900	2.600	8.300
A051 - Krakeend	340	140	100
A052 - Wintertaling	1.100	410	380
A053 - Wilde eend	6.100		2.600
A054 - Pijlstaart	130	40	50
A056 - Slobeend	400	170	90
A059 - Tafeleend	990	250	450
A061 - Kuifeend	2.300		690
A068 - Nonnetje	40	10	20
A125 - Meerkoet	8.100	2.000	3.600
A130 - Scholekster	340		210
<i>A140 - Goudplevier</i>	<i>140</i>		
A142 - Kievit	8.100	2.500	3.400
<i>A151 - Kempmaan</i>	<i>1.000</i>		
A156 - Grutto	690	70	490
A160 - Wulp	850	360	230
A162 - Tureluur	65		30